

Warme tuin

Landelijke Gilden
samen beleef je meer

Provincie
Antwerpen

Vlaamse
overheid

Warme tuin, handleiding en inspiratie

“Het doel moet niet de zorg zijn,
maar het samen ontdekken en beleven
van iets gemeenschappelijks.”

“Onze missie als Landelijke Gilden
is bouwen aan warme dorpen en buurten,
aan mensen verbinden”

Sonja De Becker

Voorzitter Landelijke Gilden

Warme tuin, handleiding en inspiratie

- 5 Voorwoord
- 9 Wat is een Warme Tuin?
- 11 8 tips om te starten met een Warme Tuin
- 13 Ik wil een Warme tuin opstarten. Wat nu?
- 15 Naar een zorgzame buurt? Het belang van sociale participatie
- 17 Buurtgerichte zorg: bewoner zijn in al je noden en al je krachten

Warme verhalen

- 21 Veel water en veel liefde
- 23 Recht uit de Warme tuin naar de keuken
- 25 Een warme plek in hartje Hoogstraten
- 27 Drie enthousiaste vrijwilligers en heel veel warmte
- 29 Veel uren en mankracht van top-vrijwilligers
- 31 Aan de slag op een actief tuinbouwbedrijf
- 33 Oogsten uit lokaal gemaakte groentebakken
- 35 Van klein initiatief tot groot succesverhaal
- 37 Het dorp naar de voorziening brengen
- 39 Koken samen met Landelijke Gilden

Vlaams minister Jo Vandeurzen en voorzitter Landelijke Gilden, Sonja De Becker openen de eerste warme tuin in woonsorgcentrum Ocura Beringen.

“Warme tuinen halen de band aan tussen buurt en zorgvoorziening.”

Toen ik de allereerste warme tuin drie jaar geleden mocht openen, kon ik meteen ondervinden dat een kleine tuin voor een zorgvoorziening en haar burens een wereld van verschil kan maken. Geen wonder dat de afgelopen jaren tientallen Warme tuinen zijn opgestart. Tuinieren is een laagdrempelige activiteit. Wie weinig ervaring heeft, kan tips vragen aan buurtbewoners die al langer in de tuin actief bezig zijn. Wie geen groene vingers heeft of fysiek niet in staat is om zelf in de aarde te wroeten, is altijd welkom om een praatje te slaan en te genieten van gezelschap.

Een gemeente telt vaak een aantal zorgvoorzieningen. Van ouderenzorg over zorg voor mensen met een beperking tot jeugdzorg. Het zijn plaatsen waar we misschien niet vaak naartoe gaan als het niet echt moet. En toch hoeft er geen drempel te zijn. Dat bewijzen deze Warme tuinen. Ze tonen aan dat een woonzorgcentrum, om een voorbeeld te geven, geen eiland is, maar een open huis. Niet alleen gericht op de bewoners, maar ook op de buurt. De bewoners horen erbij: in de tuin, in de buurt, in de samenleving.

Sociale cohesie, samenhang en integratie zijn essentieel voor een buurt of gemeente. Het is mooi om te zien hoe Warme tuinen de band tussen de buurt en de zorgvoorziening en haar bewoners aanhalen, hoe ze de betrokkenheid van de buurt verhogen en hoe er op een natuurlijke manier een ontmoetingsplaats wordt gecreëerd. In eerste instantie voor tuiniers en bewoners, maar – en dat is zeker zo belangrijk – ook voor iedereen die in de buurt leeft.

Jo Vandeurzen

Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Wat is een Warme tuin?

Een 'warme tuin' is een volkstuin in een zorgvoorziening. Het is geen klassieke volkstuin en ook geen klassieke zorgtuin. Het is een mix van beide. Het sociale contact in een Warme tuin is belangrijker dan de grootte van de oogst.

Er zijn in Vlaanderen heel wat volkstuinten: plekje waar mensen hun eigen stukje grond bewerken, maar tegelijk sociale contacten leggen met andere tuiniers. Daarnaast bestaan er ook al 'zorgtuinen' waarin zorgvoorzieningen samen met hun bewoners tuinieren in hun eigen tuin. Landelijke Gilden combineert beide soorten tuin en doopt dit concept 'warme tuin': een volkstuin binnen de 'muren' van een zorgvoorziening.

Een Warme tuin biedt de kans aan de bewoners van een voorziening om actief bezig te zijn, of gewoon te genieten van het kijken naar tuinierende mensen. Het idee is eenvoudig en origineel: een zorgvoorziening stelt grond ter beschikking waarop mensen uit de buurt komen tuinieren. Ook scholen of verenigingen kunnen er een tuintje onderhouden. Bewoners van de zorgvoorziening komen kijken of werken mee. In deze 'volkse tuin' (waar mensen uit het dorp samen tuinieren) en 'zorgende tuin' (waar tuinieren een therapeutische waarde aanbrengt) ontstaat een verbinding tussen bewoners en de buitenwereld – dorpsbewoners, bezoekers, vrijwilligers – op een spontane en laagdrempelige manier, omdat de tuiniers niet het gevoel hebben dat ze een maatschappelijk engagement opnemen. Ze bewerken immers gewoon hun tuintje.

De Warme tuin brengt mensen op een spontane manier in contact met de niet-evidente of onbekende context van een zorgvoorziening. Door de inzet van de vrijwilligers blijft de personeelsinzet vanuit de voorziening beperkt.

8 tips om te starten met een Warme Tuin

Tuinieren in bakken of vollegrond?

Door te tuinieren in bakken kan je op een kleine plek veel telen. Het werk gebeurt op gemakkelijke hoogte, slakken hebben het lastiger om de weg te vinden, handgrepen kunnen eraan bevestigd worden en het laat toe om te tuinieren op een plek waar de kwaliteit van de grond niet zo goed is. Het grote nadeel is dat je vaker water moet geven. Er hangt uiteraard ook een prijskaartje aan vast.

Tuingerief opbergen

Het is handig voor tuiniers van buitenaf om hun tuingereedschap bij de hand te hebben. Bied een veilige en droge bergruimte voor hun persoonlijke materialen en voorzie gemeenschappelijk gerief zoals een kruiwagen of gieters.

Wat mag niet ontbreken?

Om vlotjes te tuinieren is het absoluut noodzakelijk dat er een aftappunt is voor water (liefst regenwater) en een compostbak voor het tuinafval. Een picknicktafel, een zitbank of een beschut schuilplekje worden altijd gewaardeerd.

Eco of niet?

Het meest eenvoudige is de ecologische tuinaanpak. Geen gedoe met producten, wachttijden, spuittechnieken of bewaring. Bedenk dat ook insecten of slakken moeten eten.

Koffie of thee?

Om het sociale contact met vrijwillige tuiniers te bevorderen is een gezamenlijke koffiepauze een goed idee. Kies je voor thee, maak dan een drank met verse kruiden uit de tuin (munt, tijm, citroenmelisse).

Afspraken maken

Het is altijd goed om met de tuiniers afspraken te maken over de openingsuren van de tuin, de wijze van toegang, de omgang met de bewoners, het laden en lossen met de auto, vergoeding of waarborg voor het gebruik van het perceel of een toegangssleutel.

Betrek familie en bezoekers bij de tuinactiviteiten

Met een zonnebloemwedstrijd bijvoorbeeld. Organiseer een zaaimoment binnenshuis, laat dan de planten opkweken tot ze groot genoeg zijn, dan volgt een plantdag om de zonnebloemen in een lange rij in de tuin uit te planten, ieder met zijn bordje erbij. De jurering volgt in september. De kweker van de langste bloemstengel is de winnaar. Alweer een gelegenheid voor een feestje.

Breng de tuin naar binnen

Voorjaarsbloeiers zoals narcissen en tulpen zijn ideaal op vaas. Kweek reukerwten om tijdens de zomermaanden te plukken en binnen te brengen. Ze geven een heerlijke geur. In het najaar kan je geurzakjes maken met de oogst van lavendelbloemen. Niet te vergeten: proevertjes uit de tuin zoals aardbeien, stekelbessen, frambozen of radijsjes.

Ik wil een Warme tuin opstarten. Wat nu?

Leeft het idee binnenshuis?

Is er interesse vanuit de bewoners, vrijwilligers, verzorgenden, ... om te werken rond tuinieren? Want als het idee niet gedragen wordt door je team en/of bewoners dan kent het geen goede start. Tuinieren heeft een rustgevende kracht. Het kan therapeutisch werken en plaatst de zorgbehoevende in een positief verhaal: het deel uitmaken van iets dat groeit, zichtbaar en tastbaar. De bewoners van de zorgvoorziening hoeven niet noodzakelijk zelf te tuinieren. Ook waarnemen, ruiken en sociaal contact rond de tuin zijn een meerwaarde.

Zet de feiten op een rijtje

Bekijk de groene ruimte die je ter beschikking hebt. Sterke punten voor een tuin kunnen zijn: zicht op de omgeving, een zonnige plek, de aanwezigheid van toegangswegjes, een water-aftappunt. Zwakke punten zijn te veel verharding, te weinig zon of te veel schaduw, een slechte conditie van de grond. Overloop de doelgroepen met wie je wilt tuinieren en welke inzet je daar zelf tegenover wilt stellen.

Ideeën verzamelen

Laat je inspireren door voorzieningen met een Warme tuin. Je vindt voorbeelden op warmetuin.be. Contacteer mogelijke partners waar je spontaan aan denkt. Als Landelijke Gilden kunnen wij je in contact brengen met onze plaatselijke vrijwilligers. Organiseer een snuffelsessie om partners te vinden voor een samenwerking. In deze fase is het belangrijk een intense communicatie te voeren met je team en alle vrijwilligers. Stel samen een wensenlijstje op. Wat wil je realiseren? Is er plaats voor een moestuin, een kruidentuin en een rustplek? Heb je een tuinberging nodig? Sluit niet te snel dingen uit, bekijk met een open geest wat mogelijk is in de samenwerking. Denk ook ruimer dan de tuin op zich. Kom tot een plan, met de praktische zaken over wie-wat-waar-wanneer en hoe.

Budget en tijdsplan

Overloop welke kosten verbonden zijn aan de inrichting van de Warme tuin. Moet je investeren in een afsluiting, in verhoogde bakken, een tuinberging, tuingereedschap, compostvat of regenwaterton? Zijn er alternatieven? Wat moet gekocht worden en wat zijn goedkope varianten? Is recyclage mogelijk? Stel een tijdslijn op, met enkele deadlines waar je naartoe werkt. Leg vast wie wat doet en hou elkaar op de hoogte van de voortgang.

Communicatie

Breng de buitenwereld op de hoogte van je plannen. Open de zoektocht naar tuiniers en vrijwilligers om je project te dragen. Landelijke Gilden beschikt onder andere over een totempaal die je strategisch kan plaatsen binnen of buiten de zorgvoorziening, met daarop een oproep naar groene vingers. Te ontlenen voor enkele weken via warmetuin.be

De aanleg van de tuin

Dan is het tijd om de handen uit de mouwen te steken. Je kunt een werkdag organiseren met je vrijwilligers-tuiniers. Zet de spades en rolmeters maar klaar!

Een feestelijke opening

Die mag je zeker niet vergeten! Zet daarbij zeker de vrijwilligers en de tuiniers in de bloemetjes.

Activiteiten in de tuin

Laat de Warme tuin na de opening niet op zijn beloop. Organiseer regelmatig een activiteit met, voor of door de tuiniers. Betrek ook de buitenwereld erbij. Laat de tuin een locatie zijn voor een workshop 'Starten met een moestuin' of 'Proeverij van vergeten groenten'. Een demonstratie over kruiden als huisapotheek heeft altijd succes.

Evaluatie van de samenwerking

Het is ook heel belangrijk om na enkele maanden kort te overlopen met alle partijen hoe de Warme tuin loopt en hoe hij nog verbeterd kan worden.

Naar een zorgzame buurt?

Het belang van sociale participatie

Liesbeth De Donder is professor aan de Vrije Universiteit Brussel. Enkele van haar specialisaties: zorgzame buurten en sociale participatie en inclusie. Ze is ook een van de coördinatoren van de onderzoeksgroep 'Belgian Ageing Studies'.

"Vanaf 2004 doen we met onze onderzoeksgroep een ouderenbehoefte-onderzoek in diverse gemeenten", vertelt Liesbeth De Donder. "Wat daarbij meteen opviel, is de enge kijk op zorg. Professionals denken vaak bij zorg aan het medische. En dat is niet altijd hetgeen wat de inwoners van die gemeenten bezig houdt. Als we gingen spreken met de ouderen zelf, haalden zij bijvoorbeeld de buurt aan, hun huis, cultuur, vrijwilligerswerk, mobiliteit, ... Al die sociale aspecten blijken voor hen enorm belangrijk. Zorg is veel meer dan enkel het medische en fysieke aspect. We merkten trouwens ook dat het moeilijk is om over deze thematiek conclusies te trekken op Vlaams niveau. Want al op buurtniveau zijn er heel veel verschillen tussen de onderzochte gemeenten."

Wat is er nu al?

"Ik merk dat veel projecten vertrekken vanuit niks: ze gaan vrijwilligers zoeken en eventueel opleiden, ze brengen mensen samen, initiëren meer contact tussen de buurtbewoners, ... Dat kan natuurlijk, maar vaak leeft er al heel veel in een buurt. Misschien is het wel handiger om te gaan kijken wat er al is en hoe we dat kunnen herkennen, hoe we dat kunnen zichtbaar maken. Het is dan wel belangrijk om niet te veel te gaan formaliseren. Door een bestaande, spontane actie te willen formaliseren, maak je soms lopende zaken kapot. Dat is iets waar je bij de opstart van nieuwe initiatieven zeker rekening mee moet houden."

Minstens even belangrijk is om het zorgverhaal niet te zwart-wit te zien. "In het stereotype beeld is de zorgvrager diegene die hulp nodig heeft. De zorgverstreker geeft die hulp. Toch is er ook veel wederkerigheid. Een mantelzorger bijvoorbeeld is een zorgverstreker, maar hij of zij heeft ook hulp nodig. En mensen die zorgafhankelijk zijn kan je best aanspreken op wat zij kunnen geven. Intergenerationele relaties zijn daar een mooi voorbeeld van." Een voorbeeld daarvan vinden we in Triamant, waar overigens ook een Warme tuin is. De oudere bewoners staan er klaar om brieven te schrijven samen met scholieren uit het dorp.

Het gaat bij tuinieren niet om de zorg

En natuurlijk is ook tuinieren een heel makkelijke weg. “Het gaat bij tuinieren niet om de zorg. Het doel moet niet de zorg zijn, maar het samen ontdekken en beleven van iets gemeenschappelijks. Want het is niet omdat je in het woonzorgcentrum zit, dat je plots gereduceerd wordt tot een zorgvrager.” Misschien heb je als bewoner van een woonzorgcentrum nog wel zin om zelf te tuinieren? Of zie je het actieve werk niet meer zitten, maar wil je graag tuintips en ervaringen delen met de enthousiaste tuiniers. Een Warme tuin biedt die mogelijkheden.

“Ik haal graag het voorbeeld aan van een Nederlandse collega, zelf directeur van een woonzorgcentrum. Hij zet heel sterk in op activering en werkt naar een competentiezorg. Mensen mogen, wanneer ze binnen komen in het woonzorgcentrum, aangeven wat ze nog willen doen en realiseren, wat ze graag doen, ... En vanuit die richting gaat de voorziening kijken naar hoe ze dat kunnen ondersteunen.”

Buren helpen waar mogelijk en nodig

“Ook op het vlak van buurtgerichte zorg zien we twee grote tendensen: professionals die zorgdiensten aanbieden via een meer buurtgericht aanbod, en tendensen naar een zorgzame buurt waarbij het burens zelf zijn die elkaar helpen. Beiden zijn nodig en ze ontwikkelen nu vaak nog apart. Een overgang naar meer professioneel ingeklede zorgzame buurten is een optie, maar het mag nooit zo ver komen dat zorg wordt afgeschoven op de burens. Zij zullen vooral kunnen helpen waar mogelijk en nodig.”

Buurtgerichte zorg: bewoner zijn in al je noden en al je krachten

Leen Heylen is docent aan de banaba ouderencoaching en onderzoeksleider bij Vonk3. Dat is een onderzoeksgroep verbonden aan Hogeschool Thomas More die praktijkgericht onderzoek doet naar kwaliteitsvol ouder worden. Thema's die bij haar aan bod komen zijn bijvoorbeeld mantelzorg, buurtgerichte zorg, aanpak en preventie van eenzaamheid, ... Vaak is het de provincie of gemeente die de onderzoeksvraag stelt waar de medewerkers van Vonk3 dan mee aan de slag gaan.

"Elke vraag die wij krijgen is heel lokaal- en contextgebonden want de noden zijn overal anders. In het Vlaams beleid is er expliciet voor gekozen om de blik op zorg te verbreden met meer aandacht voor welzijn en wonen. Hierdoor komt buurtgericht werken in beeld."

Nieuwe connecties leggen

"Wij gaan altijd op maat werken. We kijken welke actoren al actief zijn op welke domeinen en proberen hen dan aan te moedigen om out-of-the-box te denken. Zo hebben we recentelijk nog een proces begeleid rond buurtzorgnetwerken in opdracht van het OCMW Hoogstraten. Tijdens een denknamiddag die we samen met het OCMW organiseerden, kwamen we te weten dat er enkele gebuurtjes actief zijn die eens per jaar langs gaan bij nieuwe bewoners. Een fantastische initiatief, maar het stond op zichzelf. Door nieuwe connecties te leggen tussen de gebuurtjes en (zorg)professionals, verenigingen, lokale handelaars, ... kunnen verontrustende signalen in de toekomst sneller opgemerkt en onderling gecommuniceerd worden."

Dat lijkt op het eerste zicht misschien iets kleins, maar het is wel belangrijk. "Soms wordt er heel veel verwacht van 'de zorgzame buurt', maar de verwachtingen moeten wel realistisch zijn. Er zijn grenzen aan wat je mag vragen van burens of plaatselijke verenigingen. Vaak is het beter om te stimuleren wat er al is, zoals in het voorbeeld van Hoogstraten."

Een middel om mensen in contact te brengen

“Ook in Nederland is al onderzoek gedaan naar zorgzame buurten. Daaruit blijkt dat bij burenhulp de meest kwetsbare mensen het vaak moeilijk vinden om naar hulp te vragen. Wij noemen dat de vraagverlegenheid. Aan de andere zijde is er de handelingsverlegenheid. Want vergis je niet: veel mensen zijn bereid te helpen, maar ze ervaren een drempel. Ze willen de andere partij niet het gevoel geven dat ze zich moeien. Ten slotte is er ook nog acceptatieschroom: mensen aanvaarden nu eenmaal niet makkelijk hulp. Deze drie hinderpalen moeten we proberen te overwinnen. Het is zaak om een goed middel te vinden om mensen in de juiste context in contact te brengen met elkaar. Een Warme tuin kan zo’n middel zijn.”

De buurt is wat je verbindt

“Buurtgerichte zorg is een zeer nuttig concept. Het speelt in op meer kwetsbare mensen die misschien minder mobiel zijn én zorg nodig hebben. Toch vertrekt het niet vanuit de zorg zelf, of het wonen zelf. Buurtgerichte zorg kan werken over voorzieningen of verenigingen heen. De buurt is datgene wat je verbindt. Stel: je woont in een buurt en hebt hulp nodig bij het boodschappen doen. Die krijg je van je buur en in ruil kan jij misschien kennis delen over bijvoorbeeld tuinieren. Je bent een buurtbewoner in al je noden en in al je krachten. Maar let wel, we moeten realistisch blijven in wat we vragen van onze burens. De lat mag nooit te hoog liggen.”

Tien warme verhalen

“De buurt is datgene
wat je verbindt.”

Veel water en veel liefde

vzw De Bolster, Zwalm

Vzw De Bolster in Zwalm is een voorziening voor volwassenen met een verstandelijke beperking en/of een niet-aangeboren hersenletsel. Sinds 2017 tuiniert de plaatselijke afdeling van Landelijke Gilden er zowel in volle grond als in bakken. Het levert afleiding en ontspanning op voor de cliënten van De Bolster, die met plezier langs komen als Johan en zijn collega-bestuursleden aan het werk zijn in hun Warme tuin.

"Ik woon op maar 200 meter van De Bolster", vertelt Johan Brain, voorzitter van Landelijke Gilde Beerlegem. "Het raakt mij en als ik iets voor deze mensen kan doen, waarom zou ik het dan niet doen?" Met die filosofie in het achterhoofd deed het bestuur van de gilde vorig jaar de eerste spadesteek. "We telen op een veldje van 3 bij 10 meter in volle grond, en 4x4 meter in bakken onder een afdak. Hier groeien onder andere sla, boontjes, erwten, aperitief tomaatjes, pompoenen, pastinaak, peterselie, selder, ... en bloemen om de tuin op te vrolijken."

"Ik kwam op het idee om onze T-shirt van Landelijke Gilden te dragen bij elk bezoek. En dat werkt goed. We zijn heel herkenbaar en de bewoners komen meteen naar ons toe wanneer we op het terrein komen. In de tuin werken is voor hen niet mogelijk, maar ze houden ons graag gezelschap. De contacten zijn enorm positief. Zij zijn blij wanneer we langs komen en wij gaan ongelooflijk graag naar daar. We krijgen zo veel liefde van hen." En binnen hun mogelijkheden, helpen de cliënten waar ze kunnen. "Omdat de bakken onder een afdak staan, valt er geen regen in. Toen we met de medewerkers afspraken dat er moest gegoten worden, pikten de bewoners dit op. Na een tijdje kregen onze bakken zo veel water dat we een schema hebben opgesteld wie wanneer moet gieten. Dat lukt goed."

Ook het team van De Bolster staat volledig achter de tuin. Begin 2018 maakten de tuiniers samen met de begeleiders een teeltplan op. "De cliënten zien graag iets groeien. Het oogsten doen wij, en onze opbrengst zetten we in een mand af bij de leefgroep. We kiezen voor gewassen waar de cliënten hun bezigheids mee hebben. Ze halen de erwten uit de peulen, snijden de komkommers in stukken, doppen de boontjes, ... Voor ons lijkt dat misschien een eenvoudig taakje, maar voor hen is het een fijne bezigheids therapie en een goede activiteit." ▸

Een warme plek in hartje Hoogstraten

De As vzw, Hoogstraten

Landelijke Gilde Hoogstraten heeft een Warme tuin aangelegd bij HoogMark, in het centrum van de stad. HoogMark is een initiatief van De As vzw en biedt verschillende kleinschalige zorgvormen aan voor personen met een beperking. Na de bouw van het woonhuis kon een mooie tuin niet ontbreken, vonden zowel de bewoners van HoogMark, hun familie als de plaatselijke afdeling van Landelijke Gilden.

“Wij hebben natuurlijk veel geluk dat we met Luc Mertens een tuinaanlegger in onze gilde hebben”, vertelt secretaris van Landelijke Gilde Hoogstraten Swa Oostvogels. “Luc heeft de aanleg van de tuin gecoördineerd. En het resultaat is heel positief. Ondanks dat we in 2017 een droog voorjaar hadden, hebben we maar twee plantjes verloren.” De tuin is niet erg groot en heel centraal gelegen. De tuinaanleggers kozen bewust voor duurzame materialen die lang kunnen meegaan. Er is plaats gecreëerd om te relaxen, met goed zicht op de omgeving. Er is een wilder, natuurlijk hoekje, er staan fruitbomen, diverse struiken, een grasveldje, ... De tuin is ook rolstoeltoegankelijk. “De totale aanleg heeft drie dagen geduurd. Er zijn gelukkig veel handige mensen in onze gilde, dus dat ging vlot. Er zijn ook ouders van bewoners die komen helpen, het enthousiasme is groot.”

“Landelijke Gilde Hoogstraten komt twee keer per jaar naar deze tuin voor de technische snoei. Het onderhoud van de tuin gebeurt door HoogMark zelf. Later, als de planten wat groter zijn, zouden we hier ook graag snoei- en tuincursussen organiseren via Landelijke Gilden.”

HoogMark is een nieuw gebouw. De bewoners arriveerden hier ongeveer op hetzelfde moment als hun Warme tuin. Meteen genieten dus. “We hebben gekozen voor appel- en perenbomen omdat die makkelijk zijn. Vorig jaar hing er zelfs al een eerste appel aan.” En er zijn ook toekomstplannen voor de tuin. “Aan de zuidkant komt een bank, zodat de bewoners volop van het zonnetje kunnen genieten. Later voorzien we ook nog groentebakken en een bijenhotel.” ▶

Recht uit de Warme tuin naar de keuken

De Vlinderkens, Edegem

Begeleidingscentrum De Vlinderkens in Edegem is een organisatie binnen de bijzondere jeugdzorg. Een tiental jongeren verblijft voor langere of kortere tijd in het huis van De Vlinderkens, mét Warme tuin. Het zijn de leden van de plaatselijke afdeling van Landelijke Gilden die zorgt dat er in de tuin net dat groeit wat de kok nodig heeft.

“Het zou zonde zijn om zomaar iets te planten dat toch niet wordt gebruikt”, weet ook voorzitter Lutgard Braeckmans van Landelijke Gilde Kontich-Edegem. “Door de gevoelige situatie van de jongeren bij De Vlinderkens is het niet evident om zomaar met verschillende vrijwilligers in de tuin te gaan werken. Daarom nemen wij met de Landelijke Gilde het werk op ons. Een keer per week gaan we langs met een klein teampje. Dat gebeurt op een avond tijdens de week. Overdag gaan de kinderen natuurlijk naar school, dan wordt er ruimte voorzien voor huiswerk en rond 18u30 beginnen wij in de tuin te werken.”

“Alle kinderen zijn van harte welkom om te komen helpen, en vooral bij jonge tieners spreekt de tuin wel aan. Voor het tuinseizoen 2018 is het nog even afwachten hoe het tuinieren zal verlopen. Niet alle kinderen blijven even lang in de voorziening, dus op lange termijn iets opbouwen is moeilijk. De jongeren die vorig jaar tuinierden, zitten nu grotendeels niet meer in De Vlinderkens. Om toch continuïteit te kunnen garanderen in de tuin, volgen wij als Landelijke Gilde de tuin goed op. Aan het begin van het seizoen hadden we een overleg met de voorziening. De kok gebruikt onze groenten en kruiden in zijn maaltijden. Daarom is het zaak voor ons om goed te overleggen zodat wij net datgene kunnen telen dat later een plaats krijgt in de maaltijden van De Vlinderkens. En we blijven ervoor gaan. Onze drijvende kracht van dit project en bestuurslid René Hendrickx is jammer genoeg eerder dit jaar overleden. Maar met zijn enthousiasme en gedrevenheid zetten we deze werking graag verder.” ▶

Drie enthousiaste vrijwilligers en heel veel warmte

Home Monsheide, Peer

Jean Winters, Martin Broekx en Roger Winters van Landelijke Gilde Peer zijn de drijvende kracht achter de Warme tuin van home Monsheide in Peer. Home Monsheide is een tehuis dat ondersteuning biedt aan volwassenen met een verstandelijke beperking en eventueel bijkomende beperkingen. De plaatselijke gilde huldigde in 2017 de tuin in.

“Elke woensdag komen we met ons drieën naar het moestuintje en we werken er van 9 uur 's ochtends, tot 's middags”, vertelt Jean Winters. “Mijn twee compagnons zijn misschien nog wel heviger dan ik! We telen sla, rabarber, kolen, bloemen, ... De bedoeling van deze tuin is om wat dichterbij de bewoners van het home te komen, en dat lukt goed. Om halftien gaan we telkens een kopje koffie drinken in het atelier waar de bewoners aan de slag zijn. Best wel veel van die bewoners hebben weinig of geen familie meer, en zij genieten van onze gesprekjes. We houden hen gezelschap, geven een knuffel als ze daar behoefte aan hebben, ...”

Het enthousiasme van de drie vrijwilligers is groot en er zit toekomstmuziek in de Warme tuin van Monsheide. “In principe gaan we een keer per week langs, maar als we bijvoorbeeld wat nieuws hebben geplant, gaat één van de vrijwilligers met plezier een keertje extra om de plantjes water te geven. We kiezen onze planten overigens altijd in overleg met Monsheide. Het volgende taakje op onze planning is het opruimen van een strook met dennen, zodat we er een wandelpad kunnen aanleggen. We gaan dat omzomen met kruiden om het extra aantrekkelijk te maken voor de bewoners met een visuele beperking. Sinds vorig jaar hebben we al een bessenhaag met onder andere bramen, stekelbessen, rode bessen en frambozen. En op een heuveltje planten we pompoenen, butternuts en courgettes die Home Monsheide met Halloween kan verkopen om op die manier een centje bij te verdienen. We werken volledig biologisch in deze Warme tuin.” ►

Oogsten uit lokaal gemaakte groentebakken

WZC Sint-Maria, Brecht

Het is het OCMW van Brecht dat zijn schouders gezet heeft onder een Warme tuin voor woonzorgcentrum Sint-Maria. Eerder werd er al getuinierd met één groentebak. In mei 2017 kwamen er daar vier bij en kon de groenteteelt een versnelling hoger worden geschakeld.

Ergotherapeute Inge Rombouts is verbonden aan Sint-Maria en heel enthousiast over de Warme tuin. "De groentebakken zijn op maat gemaakt voor mensen met een rolstoel of rollator. Ze zijn ontworpen én in elkaar getimmerd door de scholieren van Kristus-Koning in Sint-Job. De plaatselijke afdelingen van Landelijke Gilden in Brecht, Overbroek en Sint-Lenaerts stonden klaar om de grond aan te brengen, de bakken te plaatsen en hun kennis over de gewassen te delen."

In sommige Warme tuinen gebeurt het gros van het werk door vrijwilligers. Hier zijn vijf bewoners uit het woonzorgcentrum zelf actief. "Zij wonen in het woonzorgcentrum en in de aanpalende serviceflats. Elke bewoner heeft zijn eigen groentebak en staat ook in voor het onderhoud ervan." Een van de bakken is een belevingsbak geworden: hier kunnen alle bewoners en bezoekers de kruiden voelen, plukken, ruiken en proeven. In het najaar werd met de oogst pompoensoep gemaakt. Eerder werd er al gesmuld van aardbeien, tomaten en radijsjes. Het belangrijkste? "Hier leren bewoners en bezoekers elkaar op een ongedwongen manier beter kennen." ►

Veel uren en mankracht van top-vrijwilligers

Triamant Haspengouw, Velm

2018 is het startjaar van de Warme tuin van Triamant Haspengouw in Velm, bij Sint-Truiden in Limburg. De plaatselijke afdeling van Landelijke Gilden stak de handen uit de mouwen om er een prachtige tuin van te maken.

“Enkele jaren geleden hadden wij Triamant al gecontacteerd om te informeren of zij interesse hadden in een Warme tuin”, vertelt Karel Wiame. “Vorig jaar werd dan het licht op groen gezet. We zijn bijeen gekomen met zowel mensen van Landelijke Gilde Velm-Halmaal als medewerkers van Triamant. We hebben de tuin gepland en dan begon het grote werk.”

Landelijke Gilde Velm-Halmaal mag enkele landbouwers tot haar leden en sympathisanten rekenen en dat was een groot voordeel. “De grond in de tuin was niet goed genoeg, dus hebben we 24 kuub vruchtbare aarde laten aanleveren. De boeren hebben geholpen om de tuin klaar te leggen en om gaten te boren voor de palen. Er staan nu vier groentebakken op hoogte. We willen ook nog een tuinhuis zetten en paadjes aanleggen. Momenteel wordt de tuin voornamelijk bewerkt door mensen van Triamant zelf. Het is onze bedoeling om ook dorpsbewoners hier aan het tuinieren te krijgen, daarvoor gaan we nu actief promotie voeren.”

De plaatselijke gilde houdt de ontwikkelingen in de tuin nauw in de gaten. Er zijn altijd verbeterpuntjes en daar spelen ze hier graag op in. “We merken dat de tuin nu wat afgelegen ligt. Rolstoelgebruikers kunnen er niet zelfstandig naartoe. En dat mag niet de bedoeling zijn, het is pas echt een Warme tuin als hij gemakkelijk bereikbaar is. Daarom willen we onze tuin volgend jaar verhuizen naar een meer centrale locatie.” Een groot werk, maar de enthousiaste gilde ziet het zeker zitten. “We hebben bij de start ook een financiële investering gedaan in de tuin. Dat doen we nu niet meer maar we investeren wel onze handen, onze kennis en onze tijd om er een mooi, warm verhaal van te kunnen maken.” ►

Aan de slag op een actief tuinbouwbedrijf

Ter Elst, Koningshooikt

In Koningshooikt ligt wel een heel bijzondere Warme tuin: die van Jeugdzorg Ter Elst. De tuin ligt niet op de voorziening zelf, maar wel op het tuinbouwbedrijf van Matthias Vercammen en Evi Van Camp. Zij hadden al ervaring als zorgboeren toen het idee groeide om samen met vrijwilligers van de lokale Landelijke Gilde op hun bedrijf te gaan tuinieren met jongeren van Ter Elst.

Jeugdzorg Ter Elst is een observatie- en behandelingscentrum voor kinderen en jongeren van 3 tot 18 jaar met gedrags-, sociale en/of emotionele moeilijkheden. “We kozen er bewust voor om de moestuin niet aan te leggen binnen de muren van Ter Elst”, vertelt Evi. “Het is net belangrijk dat de gasten kunnen tuinieren buiten de muren van de voorziening. Ze komen in onze tuin letterlijk en figuurlijk buiten. Ze zien het resultaat van hun werk groeien en kunnen zelf oogsten.”

De jonge tuiniers zitten eigenlijk in een schoolondersteunend traject. Ze gaan even niet naar school en kunnen in de tuin bezig zijn, tot rust komen en talenten ontdekken die in de schoolbanken onvoldoende naar voren komen. Het is een dagbestedingsaanbod voor jongeren die het moeilijk hebben op school, maar ook een vrijetijdsaanbod waar ze iets kunnen aanleren, tot rust kunnen komen of net geactiveerd worden. “Sommige kinderen van Ter Elst hadden de weg al gevonden naar tuinbouwbedrijf Vercammen en ze kwamen meehelpen op het bedrijf”, weet Evi. “Ze hielpen onkruid wieden of courgettes schonen. Met deze Warme tuin hebben ze een eigen moestuin. Nu worden ze in de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor het groeien en bloeien van de planten.” Evi en Matthias weten heel goed waarom ze een deeltje van hun grond ter beschikking stellen van dit initiatief: “Het geeft erg veel voldoening om die jongeren hier te zien openbloeien, om te zien hoe trots ze zijn. Je brengt hen natuurlijk ook iets bij over onze sector en ze leren bepaalde groenten kennen. Uiteindelijk verrijkt dat niet alleen onze kijk, maar ook zeker die van hen. Ze ontdekken hoe een tuinbouwbedrijf werkt.” ▶

Het dorp naar de voorziening brengen

DVC Zevenbergen, Ranst

Sinds 2017 wordt er bij Dienstverleningscentrum Zevenbergen in Ranst getuinierd in tien volkstuinjtes. Eentje wordt bewerkt door de plaatselijke afdeling van Landelijke Gilden. De andere negen door enthousiaste dorpelingen, die dankzij de hulp van de ervaren tuiniers van Landelijke Gilde Ranst al van hun eerste oogst hebben kunnen genieten.

“Wij vinden het belangrijk om als gilde aanwezig te zijn”, vertelt voorzitter Stan De Schutter. “Zowel om mee het warme gevoel uit te dragen als om vragen van de tuiniers op te volgen. Voor een aantal van deze mensen was het een oefening. Groente kweken is niet evident. Veel van onze leden hebben ervaring met een eigen tuin, en die ervaring delen ze graag.”

De leden van de Gilde hebben de opbrengst uit hun eigen perceel bij Zevenbergen dus ook niet zelf nodig. “Daarom schenken wij die aan Zevenbergen. Zij kunnen ze dan verkopen op de boerenmarkt die Landelijke Gilde Ranst elk jaar in september organiseert. Het is een wisselwerking en wordt hier goed opgepakt. Zo organiseren we tijdens die markt altijd een zonnebloemwedstrijd voor de hoogste bloem. We zorgden er natuurlijk voor dat ook Zevenbergen zaadjes gekregen heeft, zodat de bewoners kunnen genieten van mooi zonnebloemen in de tuin.”

Zevenbergen begeleidt en ondersteunt kinderen en volwassenen met een complexe, meervoudige beperking. Mee tuinieren zit er voor deze mensen niet in, maar de tuintjes zorgen wel voor een belangrijk sociaal aspect. “Het wordt almaar moeilijker om met de zorggasten in het dorp te gaan. Daarom probeert de voorziening het dorp naar hier te halen. Onze Landelijke Gilde draagt daartoe haar steentje bij. Wat wij doen lijken misschien kleine dingen, maar het heeft zeker wel effect. Wij voelden ons in het begin soms ongemakkelijk bij de bewoners van Zevenbergen, maar stilaan wordt het evidentier om met hen om te gaan. Sowieso is de Warme tuin ook letterlijk een open deur naar contact. Zonder die tuin zouden wij en onze vrijwilligers veel minder door de poort van Zevenbergen stappen. Dat we dat nu wel geregeld doen, en ons daar heel goed bij voelen, is fantastisch.” ▶

Van klein initiatief tot groot succesverhaal

WZC Engelendale, Brugge

Toen WZC Engelendale in Brugge in 2016 een infomoment over hun Warme tuin organiseerde, waren er 15 geïnteresseerde tuiniers. Intussen zijn er al dubbel zoveel warme tuiniers aan de slag in de volkstuinten bij het woonzorgcentrum. Een echt succesverhaal dus!

De tuin van WZC Engelendale leent zich perfect voor de aanleg van diverse tuintjes onder de noemer Warme Tuin. Na een oproep via flyers en een informatiemiddag werden de tuiniers snel gevonden. Ineke Defauw werkt bij WZC Engelendale: "Naast de tuintjes hebben we ook een serre. Daar kunnen de tuinders zaaien en laten kiemen om de zaden dan uit te planten in hun tuin. Dat hier mensen in en uit lopen, is voor onze bewoners een grote meerwaarde."

Dat ondervinden ook de tuiniers zelf. Ze voelen zich enorm welkom in de tuin van WZC Engelendale. "Veel bewoners kennen ons al en zwaaien als we langs komen. Sommigen komen een praatje maken en beginnen dan te vertellen over hoe het vroeger was." Onder de vrijwilligers heerst overigens een zeer goede verstandhouding: ze verdelen de oogst. "We hebben met de geteelde groenten ook al soep gemaakt. Het is voor iedereen een zeer positieve ervaring." ►

Koken samen met Landelijke Gilden

vzw De Bolster, Gavere

Vzw De Bolster heeft een tweede afdeling in Gavere. Daar werd al heel actief getuinierd, dus in eerste instantie bleef de rol van Landelijke Gilde Dikkelvenne-Baagem-Vurste bij deze Warme tuin eerder beperkt. Maar gaandeweg hebben de Gilde en de voorziening elkaar gevonden. Ze organiseren meer en meer activiteiten samen, onder andere een gezamenlijke kookdag.

“Het idee om samen te koken groeide uit de steraanbieding ‘Koken met kids’. Waarom niet eens koken met ‘specials’”, vroeg secretaris Chantal Buysse zich af. “Na de samenwerking rond de Warme tuin en onze Herfstwandeling hebben wij samen met ons lid Sandra Van Tomme het idee verder uitgewerkt. Sandra is verantwoordelijk voor het keukenatelier in vzw De Bolster en is hiervoor dus de geknipte persoon. Het werd een mooie, volwaardige activiteit, waar wij samen aan de kookpotten konden staan.” De plaatselijke gilde zorgde voor de ondersteuning in de vorm van mooie keukenschorten. “Onze taak was om samen de groenten schoon te maken en te snijden en daarna te assisteren bij het maken van de saus. Terwijl bracht Luc de spaghetti aan de kook. In een mum van tijd was alles klaar en konden wij ook een handje toesteken bij het hapje en het dessert.”

De verschillende ateliers droegen elk hun steentje bij. Het decoratieatelier zorgde voor mooi gedekte tafels in het thema Italië. “Ze hadden kaartjes geprikt en geplakt, ook de landkaart van Italië was erbij en de Italiaanse kleuren waren overal aanwezig. Het menu, verzorgd door het kookatelier, was in hetzelfde thema. We konden smullen van een wrap in Italiaanse stijl, lekkere spaghetti met groentesaus en lekker dessert dankzij het bakatelier. Wij zaten met begeleiders en cliënten aan tafel en hebben samen gekookt voor 35 personen.”

“Als Landelijke Gilde gaan wij mee in het verhaal van inclusie, ik kan het iedereen aanraden. Kijk eens rond in je buurt en ga op zoek waar je raakpunten hebt met een voorziening zoals De Bolster. Ik ben zeker dat je veel warmte en vriendschap terugkrijgt als je iets samen kunt doen of delen. Is dit ook niet een beetje onze taak hier in de maatschappij?” ▶

Een uitgave van
Landelijke Gilden

Mei 2018

Depot nummer
D/2018/0728/12

*Warme tuinen
is een samenwerking
van onderstaande partners*

